

Общественно-политическая газета
Ханты-Мансийского автономного округа – Югры

ХАНТЫ ЯСАҢ

www.khanty-yasang.ru

ПЯТНИЦА
22 августа 2014 года
№ 16 (3412)

Основана 1 ноября 1957 года

Р. Решетникова верум хур

Ханты ими Ульяна Николаевна Шульгина «Лауреат премии Ханты-Мансийского автономного округа – Югры «За развитие культуры малочисленных народов Севера» вудаң нем холумтас

Тәм номерән лұңтаты

4-5

Йис путрәт
эвәлт верум
юх хурасәт

6-7

Ёмвошн
Мўвтел шуши
мирәт емаңхәтл
постасы

8-9

«Мухсәң хәтл»
немпи олаңмит
округ вән
емаңхәтл

10

Ар ол
нявремәт
пида рәпитас

16

Тәмиты
Ваньщавәт
кәртән
емаңхәтл мәнас

«Югра дьлнуптаты» тәхи 25-мит ода йис

Шит пата «Югра дьлнуптаты» тәхи кәща хә Александр Новьюхов па дүв дәнқар неңәл Людмила Алфёрова Ёмвош округев луватн вәлты хәннехуятата ям вўща ясаң китсәт па тәмиты лупсәт:

– Югра мўв ешәк ёх! Мўвтедшуши мирәт, мәта ут вәйтлор тыләщ 9-мит хәтәдн вәс, па мўң «Югра дьлнуптаты» тәхи 25-мит ода питум емәңхәтлэв пата нынәна ям яснәт китлүв.

25 од – шит тәм нуви тәрүм идпийн шеңк ар

әнтәм. Тәп мўң шуши хәннехуятлүв пата шит ищипа ар ол. Ши арәт ол мәр мўң ёхлүва ищи мулты ширн вәлты-холты, нявремәд енмәлты па еллы вәндтәты, хўдвой вәдпәсләты, вўды ташдал тайты мосәс. Ши тумпийн, рәт ясцев

па вәдупсы ширдав ән юремәты, ищиты культаев еллы тәты арсыр вер тўнширәна йидпатты веритсүв. Вантә, тәм арәт ол мәр округевн муй Россия луватн шеңк ар йилуп поступсы кәщайт ләшәтсәт. Мўң па, муй ширн веритсүв, щиты шуши ёхлүва нәтсүв.

Шит пата тәм Ёмвош округев «Югра дьлнуптаты» тәхи емәңхәтл – шит хәнтәт, вухадят па шушия вәлты

юрнәтемәңхәтл. Нынәна ям вўща яснәт китлүв па дәнқалдүв лупты, ләдн кашәң хоттел хуят еллы тумтәка па яма ат вәс!

«Югра дьлнуптаты» тәхи кәща хә Александр Новьюхов па дүв дәнқар неңәл Людмила Алфёрова

Хәнты ясаңа
Ёмвош округ «Югра дьлнуптаты» тәхи айкеләт ширн
Владимир ЕНОВ
тулмащтәс

Хот дәтты тын ая йил

Ши оләңән округ кәща дәнқар хә Дмитрий Шаповал лупас мирхот пурайн, мәта ут «Югра» айкеләт әкәтты хотн мәнәс.

Мет сыры Дмитрий Викторович хот омәсты ёх дыв емәңхәтләд пида ям яснәт ястәс. «Шит дыв ёрләд унтәсн юхи хәшум кәт ол мәр миллион мултас квадратной метра йилуп хотәт омәссыит. Округев пәты щит мет ям вер, вантә, мўң хот омәсты ёхлүв мосты пурайн хотәт омәсләт», – лупәс Д.В. Шаповал.

Лүв ясаңд ширн, тәм олн 1 миллион 98 шурәс квадратной метра хот омәсты мосл, щит тәняд ол киньши 6 процент арат аршәк. Ин лапәт тыләщ мәр 313 шурәс квадратной метра хот версы. Юхи хәшум оләтн Югра мўвевн вәлты мир атәдт вәлты щира хотәт

омәстыпитсәт. Шит пәты вошәт, кәртәт кәщайт хотәт омәсты пәты мўвәт па мосты непека́т тәса ләшәтсәт.

Тәса муй әнтә хотәт омәсты вер оләңән путәртман Дмитрий Викторович лупас, кашәң ол кәщайт йилуп ширн тәсашәк хот омәсты партләт. Вантә, интәм Сәрханл вошн кашәң ол 330 шурәс квадратной метра йилуп хот омәслы, мирев арсыр хотәт вохләт: ад хот эвәлт мет тынәң хот вәнты. Ин мет ар эконо́м-класс немпи хот омәсты мосл. Тәм йисн округ хот омәсты вер вантман тайты кәщайт Югра мўв хотәт омәсты союз ёх пида ияха йилуп

хотәт вантман тайләт па уша верләт, вельщи ом-сум хот ад муй тынәң хота лўнәтты мосл. Ши юпийн уша йил, муйкем тын хот тайты пилт.

Еллы Дмитрий Викторович лупәс, хуты ин 59 процент арат щит ад хотәт. Хот дәтты тын оләңән путәртты ки, округ луваттийн и квадратной метра 40-70 шурәс шойт тын тайл. Нўшаяң ёх пата немасыя ад хот омәслы, хута и квадратной метр 30 шурәс шойта хойты пилт.

Тәм олн Россия мўвевн «Жильё для россиян» программавўсы, ин округ кәщайт иса мосты поступсәт ләшәтсәт. Ши ут хўват Нижневартоск, Сәрханл, Нягань па Ёмвош вошәтн хотәт омәсты пилтсыйт.

Ши тумпийн вәй-

тантупсыйн Дмитрий Шаповал лупәс, тәняд Югра мўв луваттийн 12 хәтл мәр няврем тайты хот, вет ашкола, Сәрханл вошн турәх мәш ямәдты па пирща ювум ёх вәлты хотнән омәссыиңән. Тәм олн Нижневартоск вошн вән пәдньница хот, сәм мәшәт ямәдты вән хот йит верды. Ешавәд лыпат хойты тыләщ Нефтеюгансквошн «Жемчужина» немпи мет вән кәсаңа-ёраңа йиты хот омәсты етшупталы. Ши тумпийн еллы Ёмвош па Сәрханл вошн вельщи сема питум мәшәң нявремәт пәты немасыя хотнән омәсты пилтсыйнәң.

Юводәңән Дмитрий Викторович ай тәс, тәм ванән ЮГУ хуща хот омәсты вера вәндтәты тәхи пўншсы, ешавәд ишимәщ Сәрханл вошәң университет хуща верды.

Людмила
ЛОНГОРОВА

Округ кәща не Н. Комарова «Мань ускве» тәхия яңхәс

Мўвтед шуши мирәт емәңхәтл едпийн округ кәща неңев Наталья Комарова «Мань ускве» немпи нявремәт рўтьщәты хәра яңхәс. Тәм тәхи кәща не Любовь Стаканова моиң ёха аляс, муй ширн тәта эвет-пухәт рўтьщәләт.

Тәм рўтьщәты хәр 1994-мит олн Сўмәтвош район вухадь мир Ясунт кәртән версы. «Мўң хущева нявремәт айтелн шуши мир культа, йис верәт оләңән уша верләт. Ши тумпийн уша павәтлдыйт, хутыса атәдт вәнтән вәлты мосл, пухәт ики верәта, эви – ими верәта вәндтйилдәт. Хәс ол мәр округев

эвәлт мўң хущева кәт шурәскем няврем рўтьщәс. Ин дыв вәна йисәт, тәх пурайн моиңа юхтйилдәт па әмәщ па ям верәта ай эвет па пухәт вәндтәләт. Мўң хущева нявремәт пида шуши хуятәт рәпитләт, щитухадпи мосты рәпатнекәт па вошәт эвәлт рәпитты вохлүв. «Мань ускве» тәхияев округ правительства

мойлупсы вух унтәсн рәпитл, ширн вән пәмәщипа», – лупәс тәм тәхи кәща не Любовь Стаканова.

Нявремәт еша округ кәща неңев пида юнтсәт, щит юпийн Наталья Владимировна тәм тәхия ай юх хопие па мотор мойдәс. Юхды щәта рәпитты вухадь ими Мария Мерова Н.В. Комарова ёшн ёнтум ләмәтсх мойдәс.

Хәнты ясаңа тулмащтәс
Людмила ШУЛЬГИНА

Йис путрәт эвәлт верум

Мәнум одн ма Удмуртия мұва яңхмемн әмәш тәхийн вәсум, щит Узей-Тукля кәртәң вертутәң хотн. Тәм тәхи кәща хә Геннадий Евгеньевич Сидоров мұң пәтәва хот хұват шәшман әмәш юх хурасәт, сыр-сыр ёшн верум пурмәсәт аяс па айт тәс.

Г.Е. Сидоров Удмуртской госуниверситет хужожественно-графической факультет хур хәншты хәя вәнлтыйлды етшуптумәдюпийнимухты республика культура верәт тәты министерствая мәнәс па кәщайта лупәс, хуты рәт районәдн немасыя ремеслайт хот пүншты нумәс тайл. Лыв немәлт юхды ән лупсәт. Геннадий елды район кәщайт хуши мәнәс па ищи тәм вер оләңән путәртәс, лыв тәп юхды лупсәт, па районәтн вертутәң хотәт па пүншдыйт. Щит вәс 1992-мит од. Геннадий Умуртия мұв увәс района мәнәс. Мет сыры кулупхотн кәртәң мирпәты мосты пурмәсәт верты хот пүншты нумәс тайс, яң рәпатнек вұты ләңхәс, тәп немәлт хуят ән юхтәс. Щирн имел Надежда Родионовна пида 1994-мит одн нумәс версәңән тәм арсыр пурмәсәт верты хот пүншты.

Узей-Тукля кәртән катра хотн мәсы, сыры тәта хәтл мәр нявремәт тайты хот вәс. Лыв тәм катра хот йилпәтсәт па 1995-мит одн Ас потты тыдәш Удмуртия мұв сема питум хәтлән оләңмит

вандтупсы ләщәтсы. Щит пәты сыры Геннадий па Надежда кәртәт хұват яңхсәңән па вера катра пурмәсәт әкәтсәңән. Айлтыева рәпатнекәт вұты питсыйт.

Интәм лапәт хуят 11-кем вертұвман рәпитләт, щит юх эвәлт сыр-сыр пурмәсәт, хурасәт нюхартләт, сухум эвәлт щашкән тыйләт па йис пурайн тәюм удмурт мир ләмәтсухәт ёнтләт, хурәт хәншләт, сухта эвәлт арсыр ан-сәнәт дякләт, тунты эвәлт хурамәң хушапәт ёнтләт па па верәт тәләт.

Мет ям юх эвәлт сыр-сыр пурмәсәт муй юх хурасәт вермәнд. Ешавәд юх эвәлт пәщкайт верты питләт.

«Ма кәщая вәлдум, итәх пурайн кәм ән тайлум вән хурас верты, щирн тәп рұтьшәты хәтләтн щитәт сәмәңа нюхәрлум», - лупәс Геннадий Евгеньевич.

Әмәш юх хурасәт оләңән Г.Е. Сидоров щиты ястәс: «Итәх пурайн воньшұмутәт муй тулхәт әкәтман вәнтән әмәш юх шәпәт шивәдалум, имухты нумәсн юхәтлыюм, муйсар хурас верлум.

юх хурасәт

Итәх пурайн юх сәвәртты па тўтўюх ләщәтты тәхет ёх пида инумәсн рәпитлүм, дыв ма пәтема вән, кәрәщ юх сәвәртләт па тәдәт».

Хәнты Геннадий Вошкинск вошн вәнши юх эвәлт хәлүм метра луват хурас верәс. «Мўң удмурт мир йис путрәт, моньщәт, арәт эвәлт юх хурасәт верлўв. Рўщ мир кўтн вәлман мўңищилыв йис путәрләд эвәлт итәх ләнхәт нюхартлўв. Щиты кәт ол юхды тәләң тыләщ мәр хәт метра луват Перун ләнх версум. Щитәт тәса верты пәты мўң Удмуртия республика учёный ёх пида инумәсн рәпитлўв. Кәт ол юхды оләнмит научной мирхот ләщәтсўв, щипурайн уша версўв, Узей-Тукля кәрт пўңәлн вәлты удмуртёхемәң Воршутләнәт лавәлман тәйләт. Вантә, 1881-мит олн и учёный хә Мултан кәртәнемәң юх ләнәт шивәләс, лўв карты нюд тый тәйс, щит Тухля рәт ёх емәна тәйсәт», - айкел тәс Геннадий Евгеньевич. Щит пәты лыв рәпатнеклад ищи вән юх ләнәт версәт.

Щитумпийн Г.Е. Сидоров лупәс, хуты рәт Катра Тухля кәртәла яңхмәлн шивәләс, ишнети, ишни юхәтн, сохәл пәшәсн ләнәттухләңвойкўрхурәс хәншман вәд. Сыры тәм емәң ләнәт ләнх 35 кәрт мир лавәлман тәйс, интәп 14 кәрт хәщәс. Щирн ямаратол юхды Геннадий немасыя юх хурәс верәс па щив иса кәрт немәт нух хәншиләс.

Геннадий Евгеньевич юх, тунты эвәлт пурмәсәт верл, щитумпийн хурәт хәншәл. Ин нумәс тәйл карты эвәлт әмәщ пурмәсәт верты, щит пәты карты пида рәпитты хот пўншты нумәс тәйл. Лўв вән аңщәщел-щәтәщәщел карты эвәлт хурамәң

пурмәсәт версәңн.

Маиньщәсум, Удмуртия республика кәщайт вухн нәтләт муй әнтә тәмәщ хотәң ёха? Юхды Геннадий Евгеньевич лупәс, хуты юхи хәщум оләнәт Россия мўвн вәлты хотәт ёх грант вухәт ёша холумтты веритләт. Щиты лыв ищи 300 щурәс шойт мойлупсы вух ёша павәтсәт. Щи вух унтасн дыв ванән вәлты кәртәт хўват яңхты па мир арсыр верәта вәндтйылды питләт. Щи тухалпи немасыя вет верәнәтты ут, щўңк ләтләт.

Хот хўват шәшман ма шивәләсум, муйсәр хурамәт верәнәтты ёх верты хошләт.

Г.Е. Сидоров имел Надежда Родионовна аляс, хутысәлўв щәшкан тыйл. Щиты лупәс: «Имет пида, пән сүх эвәлт щәшкан тыйлўв, хурәт, удмурт мир йис ернасәт ёнтлўв, и щәшкан тыләщ мәр тыйлўв. Ям арат ол юхды мўң хўщева Емвош эвәлт щәшкан тыйты вера вәндтйылды ёх юхтйылсәт, ин вәлўв, дыв хурамәң щәшкан тыйләт па арсыр вәндтупсәтн альләт. Мўң вәдәв, удмурт па хәнты мир тыйты пәты ихурасуп хәншет тәйләт, щирн лын кўтәлн рәт мирнән. Тәняд Надежда тыйты, сәвты вәндтәты хәр ләщәтәс, тыв иса Удмуртия эвәлт мир юхтйылсәт».

Елды шивәләсум, хутысә имет сүхтә эвәлт дов хурәс мойлупсәт ләкләт, вантә, тәм 2014-митол – Ловола альщәлы. Нумәс тәйләт, щит пәты немасыя еңта лак ләтты.

Щи хот хўват яңхман уша версем, верәнәтты ёх йилуп ләщкам хот шеңк лавәлләт, щитумпийн, ләнәт тыләщ вухләд еша вәншәка ат снумсәт, тәх хўятәт лупсәт, хуты мет тәса айдәтёх панявремәт арсыр удмурт мир йис

верәта вәндтәты мосл, ләнәт щи мир культура хўв йис, нәпәт ат вәс.

Мосл ястәты, Удмуртия мўвн верәнәтты ёх пәты Мастерәт лига па немасыя союз тәхәңн вәлләңн, дыв арсыр вән емәңхәтләт, вәндтәты хәрәт, вәндтупсәт

ләщәтләт, арсыр лавәрт сўртәт тўңматты нәтләт.

Шуши мирәтемәңхәтл пәты ма удмурт мира вўща ясәң китлүм. Әмәщ йис вәлупсәд лавәлман тәятты!

Людмила
СПИРЯКОВА

Ёмвошн Мўвтел шуши мирәт емаңхәтл постәсы

Тәм емаңхәтл едпийн округ кәщә не Наталья Комарова округ правительства мирхот пурайн лупәс, хуты тәм емаңхәтл мўң шуши мирлүв пәты ищи вудаң хәтл.

Елды ай тәс: «Кашаң одн ООН – щит Мўвтел мирәт верәт вантты тәхи кәщайт нәмәсләт, хутыса дыведа нәтты па дыв пәтәла муйсәр верәт ләщәтты, ләдн шуши мирәт шимда ад йисәт. Тәнял «Создание альянсов коренных народов: соблюдение положений договоров, соглашений и других конструп-

тивных договоренностей» немпи поступсы вўсы, мўң округеви вер әхтыйн иса муй вердыйт. Шуши мир войхўд велпәсләты, вўды таш лавәлды верәт тумпийн округевн дов тайты вер дыднуптәты мосл, вантә, итәх хәнтәт, вухадят йистедн дов тайман вәлдәт. Тәм ол вўш эвәлт арсыр

поступсәт рўщ ясәң эвәлт хәнты па вухаль ясәңнәна тул-маштәты питсыйт».

Кашаң одн мўвтел шуши мирәт емаңхәтл Ёмвошн «Торум Маа» музейн мәнл. Тәм емаңхәтл пўншум пурайн округ губернатор ләңкәр хәя Геннадий Бухтина нәтты не Людмила Алфёрова тыв юхтум ёха ар ям ясәт лупәс. Лўв ястәс, округев дуваттыйн шуши мир вәдты вошәтн, кәртәтн тәм емаңхәтл постәты пәты якты-ариты хәрәт, арсыр вандтупсәт, кәсупсәт

ләщәтты питдыйт. Итәх ёх рәт мўвдалн емаң тәхилада пойкшәты мәнләт.

Ши юпийн уша йис, Ёмвош искусствайт центр хуца нявремәт сәк кәратты, ёнтәсты па па хәнты ими верәта вәндтәты не, «Народной мастер России» нем тайты не Ульяна Николаевна Шульгина «Лауреат премии Ханты-Мансийского автономного округа – Югры «За развитие культуры малочисленных народов Севера» немпи вудаң нем холумтәс. Людмила Александровна ясәң ширн,

шит «Югра дьлднуптаты»
оса тахи ёх вохты непек
хәншсәт, ләдн У.Н. Шуль-
гина шимәщ немн ат
мәсы.

Тәмхәтл «Торум Маа»
музей хуша моинёхпаты
етнхот альсы, ведьши
тив юхтум ёх музей
хұват тәтлясыйт па иса
шуши миркәртодәңән ай
тәсы. Мосд лупты, ши
хәтләтн Ёмвоша Рос-
сия арсыр мұвәт эвәлт
нявремәт юхтыйдсәт,

див хәнты па вухаль
мирңән йис вәдупсы,
культура одәңән уша
версәт па нумсәң непек
кәт хәншсәт.

Ши тумпийн эвет-
пұхәт пәты арсыр
кәсупсәт дэщәтман вәс.
Юводәңән кашаң тив
юхтум хуят хәнты па
вухаль мирңән епләң хұд
летутәтн лапәтсыйт.

Людмила
СПИРЯКОВА

«Мухсаң хәтл» нәмпи оләңмит округ вән емәңхәтл

Вәщ тыдәщ 20-митн Ёмвош район Шапша кәртән «Мухсаң хәтл» нәмпи оләңмит округ фестиваль мәнәс. Щит немасыя версы, вантэ, Югра мўев арсыр тәщәт эвәлт мет тынәң – щит Ас хўдәт. Щи тумпийн йистелн Ас па арсыр юханлўв хонәңн вәлты хәнтәт тәм тыдәщ «вәщ тыдәща» альщәләт. Тәм тыдәщ пурайн Россия мўев хўваттыйн хўд велпәсләты ёх хәтл постәды.

Ям арат ол юхды округевн мет ар хўд ёша павәтсы, ин щи вер еша нўшаяна йис.

Тәм вән емәңхәтл пўншум пурайн «Волна» нәмпи арсыр хўдәт эвәлт детутәт верты тәхи кәща Валерий Евдокименко Россия мўв хәры рәпата вертәты вән тәхи эвәлт Ишәк непек ёша холумтәс.

Емәңхәтла юхтум ёх едпийн мўв-авәт верәт тәты тәхи кәща дәңкәр хә Александр Киселев вўща ясәң лупәс: «Ол юхды мўң Ёмвош район кәщәйт пида уша версўв, кашәң ол вәщ тыдәщн щимәщ емәңхәтл ләщәтты. Мет әмәщ, хуты Ёмвош пўңәдн щит версўв, вантэ, Ёмвошев Ас па Лаңал асәңн хонәңн омәсл, мўң Югра мўев хўваттыйн шеңк ар юхәнәт па мәднәт, щирн йистелн шуши мир хўд велпәслуман вәд. Ин хўд велпәсләты верн арсыр нўшайт вәдләт, хутыса веритлўв – щиты тўңматлўв. Тәп кашәң

хәтл рыпак ёх әнтә тәп округев пәты, иса Россия мўев пәты епләң хўдәт велпәсләләт. Хўд велты рәпата кен хән, щирн тәм вән емәңхәтл – мет сыры рыпакәт пәты версўв. Хўд велпәсләты ёх, емәңхәтл пида, тәләң ёш па тәләң кўр па велпәс пурайн ям тәрум».

Ёмвош район кәща Петр Захаров щитылупәс, Югра мўв хәннхә хўд нянь юкана тәйл, мет мосты детут – щит хўдәң детут. «Мухсаң хәтл» нем, алпа, щит пәты пунсы, ләдн кашәң хуят ат нәмәсәс, муй пәты юхи хәшум оләтн мўң хущева Ас хўд шимла йис, щирн тәпләты арат велпәсләты мосл.

ЩИ юпийн Шапша кәртәң хәнты мет ям велпәс ики Евграф Лыткин немасыя вотвойт нух алмәс. Лўв тәм олн ван хәтлуп тыдәщ 23-митн 75 ола йил. Евграф Григорьевич хәнты хўд велпәс хоттелд ёхн сема питмал па айтелн ащеда хўд велты нәтәс. Ар ол Ёмвош хўд эвәлт арсыр детут верты тәхи пәты хўд веләс, ванкўтды и ол плантәрматләс. Вәдупсәд хўват муйсар вән хўд ёша катлуптәс. Нәмдалә, ху-

тыса катра пурайн ал хопн холупат вантты яңхсат, мотор хоп – хўд ведты ёх паты ям нётупсы тас. Ханты хә Евграф Григорьевич шадитман лупас, юхи хашум олатн Ас хўд шимда йис. Дўв щиты лупас: «Мосаң, «Мухсаң хатл» фестиваль немасыя версы, дәдн мирев уша ат верас – мўв-ават давалман тайты мосд, тәп деты арат хўд велпәсләты рәхл».

Фестиваль пурайн хўд велпәсләты муй хўд эвалт епләң детут верты тәхет мет ям кәчайт па рыпакәт яма рәпитмел паты ишәк непекаәт еша холумсәт. Дыв кўтәдн Мастер районән вәдты «Лаңки» община кәща Андрей Маремьянин, «Кодарыбпром» тахи кәща Денис Собянин, Ём-вошрайон эвалт «Остяко-Вогульск» община кәща Александр Охранов па Кондинской район эвалт «Айтур» немпи тахи бригадир хә Александр Панов вәсәт.

Мойң ёх паты Шапша кәрт ёх якты-ариты хәр дәщәтсәт, щити тумпийн тыв юхтум ёх увас мир кәсупсийн кәсәт: әхәл шәпи навәрсәт, тынщәң вала евалдсәт па әрн юх шәп талдийдсәт.

Щити тумпийн тынесты хәрн рәхәс арсыр епләң хўд детут дәтты па шуши мир епләң хўд детутәт деты.

И юрн хотн ханты па вухалд мирнән ан-сәнәт

вандтупсы дәщәтсы. Тәм хот пўнәдн немасыя хон икия омәсты шәншәң пасән, щәта ух илпийн даюм хәншман вәс. Щив омсум хуята мосас ям нумас оләңән нәмәсты, ешавәл щити нумас тывл.

Щити тухалпи вән ёх па нявремәт паты арсыр ущхулд кәсупсәт дәщәтман вәсәт. Кашәң нух питум хуят мухсаң хўд еша холумтас.

Юволәңән уша йис, хуятат рыпакәт эвалт мәнум рўтьщәты хәтлән хўд велпәсләты кәсупсийн нух питсәт. Сибирской кәрт хўд велпәсләты ёх хәдмит тәхия питсәт, кимит тәхийн Горно-правдинск кәрт рыпакәт питсәт, метар – 7 кила 800

грамм арат хўд Шапша кәртәникетняшсәт, щирн тәм емәңхәтл кәчайт оләңмит тәхи вўсәт.

«Мухсаң хатл» немпи вән емәңхәтл дәщәтум ёх

ясәң щирн, елды кашәң олн ишимәщ емәңхәтл верты питләт.

**Людмила
СПИРЯКОВА**

Ар од нявремәт пида рәпитәс

Нуви сәңхум район Ваньщавәт кәртән вәд хәнты ими Лина Григорьевна Молданова. Лүв хәдүмъяң мултас од мәр нявремәт хәтл мәр лавәлты хотн рәпитәс, интәм пенсияйн рүтшуман вәд.

Лина Григорьевна сема питәс Сүмәтвош район Соуслан кәртән 1957-мит одн. Ши пурайн Самутнел, Соуслан, Ваньщавәт колхозәтияхапиләтсыйт, щит пәты ай пура вүш эвәлт Лина Ваньщавәт кәрта тәсы. Аңкел – Праксавья Васильевна Юрьева – ар од мәр колхозн мис пәстынеңа рәпитәс, ащел – Григорий Степанович Юрьев – хүд ведпәсләты хуята вәс. Лина Григорьевна Ваньщавәт кәрт ашколайн нивд класс етшуптәс па Пуднавәт воша вәндтәйдыт мәнәс. Сүсн щив юхтәс па Ваньщавәт эвәлт пищмайн китсы, вантә, яйд шеңк кәшитты питәс. Щит пәты Лина Григо-

рьевна едды вәндтәйдыт аң питәс, юхи мәнәс. Аңкеда-ащела нәтман вәс. Щәлта 1973-мит од вүш эвәлт ай нявремәт хәтл мәр лавәлты хотн рәпитты питәс. Одаңмит одаңтн няня рәпитәс, щәлта воспитателя йис. Лүв лупд вән пәмашипа Надежда Денисовна Молданова па Фаина Васильевна Поповая шәңта. Дын ши пурайн нявремәт лавәлты неңәна вәсәң па ар нәтсәңән Лина Григорьевна яма па тәса пушхиет пида рәпитты. «Мәнәма шеңк әмәщ вәс ши арат од мәр нявремәт пида рәпитты. Ин вәнты ши нявремәт ма пидама яма путәртләт, дәнхалум, дән дыв йис рәт лердал

едды ат тәсәт па рәт Ваньщавәт кәртәд ад юремәсәт. Амтаңа, уяңа-пищәна, тәлаңа ат вәлдәт», – лупәс Лина Григорьевна.

Лина Григорьевна 1978-мит одникия мәнәс, щит Роман Афанасьевич Молданов. Хәс мултас од мәнәс ши пура вүш

эвәлт, хән лүв әнтәма йис. Лина Григорьевна атәлт нявремәд енмәлдәс, интәм хидыдал енмәлдты нәтл. Малүведа дәнхалум тәлаңа, уяңа, ташәна ар од мәр нявремәд па хидыдал пида вәлды. Тәлаң әш па тәлаң күр!

**Надежда
НОВЬЮХОВА**

Хурамәң вейт тыйл

Ирина Евгеньевна Арабок Ваньщавәт кәртән вәд. Шеңк хурамәңа хәнты вейт па посәт тыйты хошл. Верум пурмәсәд ар пүш окружной па районной мирхотәтн вәндтәсыйт.

Ирина Евгеньевна сема питәс Ваньщавәт кәртән 1972-мит одн. Лүв щәта нивд класс етшуптәс па Тюмень воша едды вәндтәйдыт мәнәс. Тәп щит лүв аң етшуптәс, юхи юхтәс. Па 1989-мит одникия мәнәс, 1990-мит одн Женя вән пухиел сема питәс, 2000-митн – Юра кимит пухәл.

Ирина Арабок лапәткәм од мәр Ваньщавәт кәртн нявремәт лавәлты хотн летут кавәртты неңа рәпитәс, лүведа ар нәтәс, еплаң летут кавәртты вәндтәс Роза Ефимовна Хуланхова. Ирина Евгеньевна лүв одаңлн тәп ям ясәт па вән пәмашипа лүведа лупд. Ин вәнты Ирина шеңк еплаң пирек нянят, ай нянят верд. Кәртәң мир итәх пурайн лүв хушәла

юхәтләт па вохләт, дән мултыемәңхәтләтә еплаң нянь ат верәс.

Интәм Ирина Арабок кәртәң күлупн оса верәт верман рәпитл, дыв кәртәң пирәш хуятәта нәтләт, щәлта хәнты пурмәсәт тыйләт. Тыйты лүв Нәля Григорьевна Печерская па Роза Ефимовна Хуланхова эвәлт вәндәс. Ши тумпи лүв юдн хәрн кәртәпка па арсыр утәт енмәлдәл. Юра пухәл лүведа нәтл. Икел хувн әнтәма йис, Ирина апишдал па пухәлал пида вәд, дыв довәт тәйдәт, лүң пурайн турн сәвәрләт, воньшумутәт әкәтләт. Щиты ши вәлдәт. Ма Ирина Евгеньевна вүща ясәң луплүм. Уяңа, тәлаңа ат вәд!

**Надежда
РАГИМОВА**

Рэт мўвд нумсән па сәмән вәд

Тәм ванән ма Тэк кәрта яңхмеман и ханты хә Юрий Михайлович Новьюхов пида вәйтантийдсум.

Ма сыры ләнхалум лупты, тәм хотән ёх хўвн вәйтдадәм. Мет олаңән Татъя упед пида вәтәңа йисум. Татъяна Михайловна нявремәт вәдты-холды хотн детут кавәрман вәс. Лўв эветн па пухәтн шеңк сәмәңа тайсы. Ёхәт па Леонтий Михайлович уша версум. Мўң хәдүм классән вәндтгыйдмевән, лўв ашкола нявремәт пида вәйтантийдәс. Л. Новьюхов ши пурайн ведьши служитты тәхи эвәлт юхтәс па ашколая вохсы. Айлат хуят Россия мўв олаңән путәртәс па хурәт вандтәс. Мәнәлд едпийн мўңева киника мойләс, шит «Как закалялась сталь». Лўв ясәңдал юпийн Павел Корчагин айлат хуят мўң сәмлўва така питәс. Ма тәм ут ар пўш лўнәтсем. Ёхәт па нявремәт вәндтәты не пида вәтәңа йисум, шит Галина Михайловна Курганова.

Интәм нынана ләнхалум Юрий Михайлович олаңән елды путрем тәты. Мәнум одн Юрий Новьюхов «Преодоление» немпи кәсупсийн нух питәс па дипломн катлуптәсы. Шит «Аргументы и факты» газета ёхн ләшәтсы.

Лўв хушела юхәтмемн, вантә, Юрий Михайлович Ай Ас кимадн йиңк пелды вантман омсәс. Мәнема вәна пелка ювум хуят пида шеңк әмәш вәс путәртты.

Юрий Михайлович йис верәт олаңән нәмәдмәс. Путрәлдтәмиты однитсәлдә:

– Тэк кәртәва мир касәлдты едпийн вән хуятәт ястәсәт: «Тыв кәрт омәсты ән рәхд». Ин семән вантман рўва мўв йил шукадал. Итәх ёх хотлад вўтн омсәдал, имудты мир Сўмәтвоша мәнсәт. Хўвн кәртәв сәй панәң вәс, интәм итәх кәрт хуләт хотәт пида вошсәт, йиңкән йил дүхәтсыйт. Хотәт, ош пәшасәт, мўв хәрәт, лупасәт йиңк илпийн хәшсәт. Кәртәң мир пәты шит шеңк пәлдтап вер.

Ю. Новьюхов путәр эвәлт уша йис, хән сыры олаңән мир яма вәсәт. Колхос вәдүм пурайн кашәң хуят рәпата тайс. Вой-хўд ёша павәтты хотәң ёхдал пида едды әнт омәссәт. Лупасдал детутн телыева вәсәт. Лўң-сўс юхәттийн нуви па вуяң хўд лесәт. Васы пидта питтийн пўтәң утәңа йидәт. Хәннехә хўлды, вуйды, шәмахды,

сорум лўв такды ән вәс. Ши олаңән ведпәсләты хуятәт вәнт вой мәсәт па ши сәты пушканән, нәдн, селяйн па ши тумпийн мосты утәтн ортсыйт. Ар вой-хўд павәтты икет па иметиса пурайн нәтсыйт.

Увәс мўвн мир веритсәт арсыр тәхи яңхты са ноптәлдты артән вўнш, мухсәң, сәх холпа хойс. Кашәң хуят лыв рәтлада лўнтәсты мўвдалн па лордалн ведпәсләсәт. Лор тәхәртыйн вўяң сурхәт эвәлт шәмәх, хўд вуй пәлдәт па тәд мәр ши унтасн ши вәлдәт. Хотәң ёхвой па енмәдсәт. Мисәң хуятәт колхоса иши мултас есумийиңк тәсәт па ши унтасн вух ёша павәтсәт.

Юрий Михайлович ёшәңдал кеши әнт омәсд. Лўв апрәң па нумсәң хәннехә. Немхуята кепи ән вәндтылдәс, тәп муй

вера вуянтәд, иса шит тәса ләшәтләдә. Хән пәсты моторәт етсәт, лўв мет сыры сарән хоп кўтупн кўрн пәрәнтты ут ләтәс, ёхәт па «Стрела» немпи утн яңхәс. Ши юпийн «Вихрь» пәсты мотор ёша павтәс. Ипўш ашиед пида холуп вантты мәнсәңан. Хопл шеңксорәпа пәстыятәсы, хоп кәт пелка няврәң йиңк пудыйс. Вән пирәш хуят пәдман омсәс.

Тәм путәртадн тәп тыштәс, хута енумты па айлат эвет па пухәт ушәң рәпата ән тайләт па вәлупсәд елды ән ныды.

Ю. Новьюхов йис шуши мир верәт яма тайләдә, ши пәты шитәт айлат ёха аляд па ши утәта вәндтәты верәтәд. Дыв хотәң ёхдал пида вән унтас тәдәт.

Раиса РЕШЕТНИКОВА

Вэндтаты хәр лэщәтум Финляндия мўвн вәдты хә **Рику Савонен** тәмәщ вөйтәнтупсы оләңән щиты путәртәс:

- Вәндәты вер оләңән путәртты ки, ям, хути мўң и тәхийн ән омәслүв - елды мәнлүв! Тәнял ищи мәщ вәндтәты хәр верыйлсүв. Щи юпийн вантсүв, муй яма тывәс, муйсәр йилуп верәт па тәсәшәк вантты мосл. Щит пәты интәм вәндтәты хәр еша пасыр щирн версүв. Мўң ләңхалүв, ләдн тив юхтум хәннәхә лэщәтум мира мосты непек әнтәтәплүв мўвалд елдытәс. Мет оләң мосл, ләдн арсыр тәхетн вәдты айдат ёх күтәдн ләхсәңа па ияха катласман финно-угорской верәтәт лэщәтсәт. Интәм якхотн ма ям арат нумсәң па мосты финно-угорской проектәт шиваләсум. Щит әрәщты кәсупсәт оләңән, нявремәт йис верәта вәндтәты хәр, айкеләт лэщәтты ёх әмәщ верәт па па утәт. Ләңхалум, ләдн елды тәм проектәт тәса па тўңширәңа ат рәпитсәт, ләдн лыпәт тыләщ Удмурттия мўвн мўң вантсүв, муй щирн лўң пурайн ванлтурм верәт елды мәнләт.

Щи тумпийн ләңхалум, ләдн тив юхтум айдат ёх яма вәсәт, муй пәты тив юхәтсәт. Вантә, итәх ёх ад щирн, немәлт вер ан лэщәтман тив йисәт. Щит пәты рәт мўвн тәм вәндтәты хәр оләңән тәса уша павәттәт мосл, яма лўңәтты па нумса пунты, муйсәр әмәщ вер нәң лэщәтты веритлан.

Финно-угорской

Тәм ванән ма Мордовия мўвн лэщәтум «Роль общественных организаций в сохранении финно-угорских языков и культур» немпи вәндтәты хәр оләңән нынәна хәншсум. Итәх финно-угорской айдат ёх пида ма путремасум, щит пәты тәмхәтл дыв нумәслад па рәпатайдал оләңән хәншты нәмәсдум.

Удмурт айдат хә **Павел Александров**:

- Ма удмурт айдат хә, тәп Татарстан мўвн вәдлум. Интәм Казанской государственной консерваторийн вәндтәйдлум. Тәмәщ вәндтәты хәра ма оләң пўш юхәтсум. Мәнем әмәщ, хути тәта иса апрәң па путрәң айдат ёх әктәщсәт. Дыв пиләда кен па әмәщ путәртты, дывел әмәщ хәдәнтты. Сырыя ма ром хуята вәсум, әмәщ нумсәт щикүштәйсум, тәп едемтсум. Тив юхәтмемн уша версум - ма итәма ар хуят вәл. Щит пәты тәта ияха путәртлүв па немәлт едем әнтәм. Күтәвн ләхсәңа йисүв, нәмәсдум елды ияха катласман финно-угорской верәт тўңширәңа лэщәтты питлүв. Рәт мўвн ма йис удмурт арәт, путрәт, моньшәт әкәтлум. Мәнема әмәщ вәна пелка ювум хәннәхуятәт пида путәртты, дывел хәдәнтты. Щи тумпийн йилуп нарәсты па ариты вер самәңа тәйлум. Арсыр якхотәтн, вөйтәнтупсәтн мир ешәлт арилүв па нарәсты юхәтн юнтлүв. Щәлта ләмәтсүх әнтты вер мәнем ищи әмәщ. Ләмәтсүха мўң сыр-сыр финно-угорской хурәмәт әнтлүв, ләдн кашәң хәннәхә удмурт мир культура ат шивәлдәс. Нявремәт пида ма ищи вөйтәнтәтйилум. Кашәң тыләщ ипүш ма әшколая яңхлум па удмурт ясәң урок лэщәтлум.

Щит әнтә ад урок, хута хәншты па лўңәтты мосл. Ма удмурт мир йис пурмәсәт, ләмәтсүхәт пушхиета ванлтурм. Немасыя кина лэщәтлум, яклүв, арилүв, сыр-сыр юнтутәтн юнтлүв. Дывела шәңк әмәщ арсыр юнтутәт хуят удмурт мир культура верәт вәндтәты.

Карелия мўвн Петрозаводск вошн вәдты айдат не **Мария Игнашева**:

- Тәмәщ вәндтәты хәрн ма оләң пўш юхәтсум. Щи вәнта проект непекәт ән хәншсум, ән па вәсум, муй щирн тўңширәңа щи ут лэщәтты. Тәп юхәтмемн уша павәтсум, ху-тыса тәса щи вер лэщәтты мосл. Тәм ванән ма Петрозаводск вош университет етшуптәсум. Щит пәты ин рўщ ясәңа, литература па греческой ясәңа нявремәт вәндтәты веритлум. Университет етшуптумем юпийн ма финской ясәң вәндтәты питсум, ешавәс - карельской. Финно-угорской ясәңәт мәнема шәңк әмәщәт. Интәм тәта яма хәдәнтсум, муй щирн арсыр тәхет эвәлт юхтум финно-угрәт рәт ясәңәңа путәртләт. Щи тумпийн әнтәсты вер ма сәмәңа тәйлум. Рәт мўвемн карельской ләмәтсүх әнтты немасыя әшколая яңхсум. Ешавәд ернасем щи етшуптадем!

Тәта ма «Рәт ясәң» немпи ёх күтн вәндтәйдлум. Ияха мўң әмәщ

айдат ёх нумсат

непек лэщатсүв, дэдн путартты щўңкан немасья программа верты, мата ут хуват кашаң ханнехэ рэт ясаң вэндтаты ат веритас. Вантэ, тэх пурайн кэм антэм ясаң вэндтаты паты немасья тахия яңхты, итэх - хўв мәр щос йиты мосл. Путартты щўңкан ши программа верды ки - иса пурайн рэт ясаң рәхл вэндтаты.

Коми-Пермяцкой округн вэдты айдат не **Анастасия Кунгурова:**

- Ма Пермской мўв Коми-Пермяцкой округ Кудымкар хон вош эвәлт юхәтсум. Юхи хәшум ол Пермь вошн вәдты питсум. Маяма вәдем, муй ширн арсыр мира мостыям непекәт ләщәтты мосл. Вантэ, рәт мўвн ищиты сыр-сыр утәт ләщәтлўв. Ай пураем вўш эвәлт ма якты вер сәмәңа тәйдем. Кудымкар вошн вәдмемн ма юкан якты әшкола тәйсум. Интәм Пермь вошн ищимәш әшкола пўншсум. Айдат ёхлўв пида сыр-сыр якәт яклўв. Коми-пермяцкой мир якәт худна ән вәндтәсүв. Нумәс тәйдум итэх мўң сарәң мирәв якты утәт йилуп яка пунты. Ин юхи юхәтлум па айдат эвиелем пида ши вер вәндтаты питлўв. Оса тәхи ёх оләңән путартты ки, Кудымкар вошн «Доживем до понедельника» немпи оса тәхи ёх вәд. Ма шив ищи лўңман вәлдум. Мўң сыр-сыр мира мосты ям непекәт, вәйтантупсәт, мирхотәт, емәңхәтләт, рўтьшәты хәрәт ләщәтлўв. Нял ол юхды мет вән мўвтел вер ләщәтсүв. Щит «Фугорт» немпи рўтьшәты тәхи. «Фугорт» ясаң тулмаштәты ки, щит финно-угорской хот ед вәлупсы. Кашаң лўң мўң ияха әктәшлўв па яң хәтл мәр вәнтән паршәң хотәтн вәлўв. Хәлум хәтл и тәхийн, елды хәтләт па тәхия касаллўв. Щит шеңк әмәш вер. Кўтәвн ищиты вәндтйиллўв, яклўв, арилўв, рәт ясаң па культура верәт вәндтәлўв. Мәнум одн мўң «Фу-

горт» немпи рўтьшәты хәр оләңән кина ләщәтсүв. Щәта яма кәл, муй ширн мўң тәта рўтьшәлўв па муйсәр йилуп верәт ләщәтлўв.

Мордовия мўвн вәдты айдат не **Елена Биушкина:**

- Ма тыв Дубинской район Ардатово кәрт эвәлт юхәтсум. Вәщ тыләшн мўң кәртәв 400 ода йил. Кәтхушьяң ол вўш эвәлт ма мордовской ясаңән стихотвореният хәншты питсум. Щит пәты арсыр айдат писатель ёх ләщәтум лўнтупсәта яңхлум, сыр-сыр вәйтантупсәтн хәншум путрәт мира вәндтадум. Ши вер мәнема шеңк әмәш. Интәм «Йилуп вәлупсы» немпи вош па кәртәт луваттйин етты газетайн рәпитлўм.

Тәта әктәшум айдат ёх - апрәңәт, нумсәңәт. Дыв пиләда кен па әмәш путартты. Шадь, хуы вәндтәты хәтләт шеңк сора мәнсәт. Еша па вәсүв ки, мет ям вәс дәдн! Тәта ма Удмуртия мўв эвәлт юхтум айдат не Наталья Казакова пида «Финно-угорской айдат ёх» немпи непек ләщәтсумн. Вантэ, вән хуятәт пәты арсыр верәт ләщәтлйит, нявремәт пәты - шимл. Интәм юхи юхәтлум па ши вер пида елды рәпитты питлўм.

**Ирина
САМСОНОВА**

Чавчувен –

Щиты дүвэл Андрей Константинович Адуканов альщад. Ши хэ Камчатка мўвн вэд, тэм дўңан щадсаты Сэрханл воша «Югра-2014» немуп VIII-мит мўвтел вертут верты ёх фестивалю юхтылдас. Дўв вертут верты хэя вэд па щата вэдум кәсупсийн «Художественная обработка меха, кожи» немуп верн кимит тәхи холумтас. А. Адуканов вўды сух, кўраң вой па вўды онтат эвәлт пурмәсәт верд па хурат ханшад. Щитдал арсыр вандтупсәтн Камчаткайн, Москвайн, Испанияйн па па мўвәтн вандтәсийт. Дўв олңадн Андрей тәмиты путәртас.

– Ма Камчатской крайн Быстринской районан Эссо немуп кәртән вэдлүм. Эвенской ясаңан Эссо – щит наңк өңх. Вантэ, дыв наңк юх емаң юха тайлэд. Мўң мўвев шеңк хурамән, щит пәты камчатской Швейцарияя альщады. Ар тәхийн каврум йиңкуп лотат вәдләт па арсыр мўвәт эвәлт хәннехәйт рўтыщаты па нух тўңмалаты мўң хушеваюхтыйлдәт. Кәртэвн лапәтсоктем хуят вәд, ар хурасуп рәпата тәхет тайлүв: кәща хотәт, киника мийляты хот, музей, тәм йис щирн омсум йилуп ашкола, пәдъница па па утәт. Мўвев илпийн каврум йиңк щошийл, щит пәты хотлүв ши йиңкән алдылайт.

Камчаткайн шуши мирәт эвәлт корякәт, эвенәт, ительменәт, чукчайт па алеутат вәдләт. Ма аңкем эвени ими, ащем коряк, дўв вўдең хә – чавчувен. Вўдең ёх семьяйн енумсум па кашаң дўң аңкемн-ащемн интернат эвәлт юхи тәтъясыюм па сўс вәнты вўдәт пидә касәлтсүв. Вәнт хуши иса йис щирн вәсүв па ай пура вўш эвәлт вантсум, муй щирн вўды хурды, нюки па па пурмәс верды. Вәнашака ювмеми ищиты верты питсум. Щадта ашколайн ям учитель тайсүв, дўв кўш непекды хуят вәс, шуши мир пурмәсәт тәса верәс па мўңев иши щитат

верты вәндтәс.

– Мосты арат рәпата нын хушена вәд?

– Рәпата ар, тәп ленивани хуятат аң рәпитләт. Камчатка – вән мўв, щата шимд хуят вәд, щит пәты рәпитты ёх аң тәрмәд. Хуйтат рәпитты ләңхаләт, щитат вухаң вер вәйтләт. Шуши ёх тәм йисн рәт мирдал дәмәтсүх ёнтты, арсыр рәт мир пурмәс верты щир тайләт па щит унтасн вухаңа ийты. 1990-мит олән, хән рәпата тәхет ләп тәхәртсийт, ма рәпатады иса аң омәссум: хўд велпәсләсум. Ши пурайн кәртэвн тәхи вәндтйылты пўншсум па щата айлат тәхи ёх вўды сух па дўв эвәлт пурмәс верты вәндтәсум. Муй щирн щитат соткәтсәт ол юхды шуши мирлүв версәт, ищиты вәндтәсум, дәдн дыв ши йис щирн щитат верты ат хошсәт.

– Шуши ёх муйсәр рәпата тайләт?

– Ар хуят вўдылад пидә вўткәртәтн вәдләт па вой-хўд велпәсләдәт. Вўдәң совхозат па общинайт тайлүв, шуши мир иши щата рәпитләт. Мўват-автат хәдытты тәхет мўң хушева аңтәм, щит пәты юханлўвн ар хўд, лосось, хариус, сорт па мадаң хўд вәд па кәртәң ёхлүв иши велпәсләдәт.

– Рәт ясаңан нын путәртләтн?

– Па муй. Нявремәт ашколайн корякской па

ЩИТ ВҮДЭҢ ХАҢНЭХЭ

эвенской ясаң вэндтәдәт. Тәп тәм йисн ар шуши ёх па мир имет вердәт па па яснуп икия мәнләт, щит паты дыв юдн рўжясаңән путәртләт.

– Муйсәремәңхәтләт нын хушчәна вәлдәт?

– Лыпәт тыдәщ 22-мит хәтәдн Камчаткайн «Нургәнәк» немуп эвенской йилдуп од пориләдүв. Щи ут интум правительствәев есдум поступсы вўраңән ләщатыйды. Ительменәт «Алхала-лалай» немуп емаңхәтл постәдәт, корякәт – «Хололо» немуп пори верәнтләт. Кашәң од «Берингия» немуп кәсупсы вәлдәд, хута хә ёх па неңәт амп әхдәтн кәсләт. Тәм пўш 1300 мултас километра арәт дыведа мәнты мосәс. Емаңхәтләт тухәдпи нәдам арсыр якты-ариты хәрәт па вандтүспәт верантлыйт.

– Нәң пеньшар пида тыв юхәтсән. Щит нәң версән?

– 1990-мит одәтн щитәт верты вәндсум па Камчаткайн вәдты якты-ариты тәхета нәдам вердум. Йис щир иты вўды сух эвәлт корякской кўйпәт вердум, яй-яй нем тәйләт. Быстринской районән вўды ар па вўдәң ёх эвәлт вой сух ләтлүм. Тәм йисн вўдәт пуртәнән нердүйт, щит паты дыв пирумн ән кетумдүйт па вой сухәт вўс ән тәйләт.

Сыры пеньшарәт ән хурамтсыйт, тәп ләңханьщупәт па карты путәдәт ехтәдтсыйт, ләдн сыяңа ат сащсәт. Тәм йисн ольпән нердүйт, ма акриловой одюпн хурамәт вердум. Катрайн кашәң рәт дўв сәттәд пеньшар тәйс. Мўң рәтәв ищи тәйл, рўгыщаты пурайн худыева нюки хотн әктәщдүв па щи нарәслүв. Советской ләщ вәдүм пурайн кўш щиты верты ән рәхәс, ищипа шуши ёх хәния пеньшар

тәйсәт. Тыв ай пеньшар вўсүм, вән ут пәдәң иты мәрийл. Щитн ки интум сеңкемәсум, тәм хотн ишни лысәт ләдн ким рәкәнтсәт.

– Нәң Русскинской хуши па Лук Яун вўт кәртән вәсән. Әмәщ вантты вәс, муй вўрн хәнтәт вәлдәт?

– Пўдян хәнты хотәт тәта шиваләсум. Сыры нәмәссум, муй щирн нын хушчәна хотәт алдядүйт? Щи эвәлт, щухәлтәйләтн. Камчаткайн шуши мир нюки хотлән рат әдләт па щит унтасн хошмәлтыйлдәт па детут кавәртләт. Ма нәмәсдум, арсыр мўватн вәдты вўдәң мирәт худыева ищирншәк вәлдәт па иху-распия пурмәс вердәт. Тәта тунты анәт-сәнәт вантсум, мўң мўвев мирәт ищи щимәщ утәт тәйләт, тәп па щирн альщәләт. Хўд сух эвәлт ләмәйтсум па па пурмәсәт ётлүв, алпа, хәнтәт ищи щимәщ утәт вердәт.

**Реональда
ОЛЬЗИНА**

Тәмиты Ваньщават кәртән емәңхәтл мәңс

Шуши мир емәңхәтл постаты тәм пүш мүн Хуланхова Роза Ефимовнайн – верән, вонщумат вонщты хәрщи неңие няр ваншәң хот ова вохсыюв. Аңқаңкет хилыедал, эвиеледал-пухиледал пида юхәтсәт; вантупсы паты сорни ешдалн верум ханты пурмәсәт пәнан төсәт.

Культура хотн рәпитты неңие Нина Брусенцева хурәмәң хот питара эхәтты непека́т хәншәс: «Мүң әрлүв Ас хұдыев эвәлт, щомаңәт – хошум йиңкәт эвәлт» - щит Юван Шесталов ясәт; «Увәс ведпәс хә, ма рат посаңән енмәлсыюм» - щиты амтәтлјас Роман Ругин.

Мавәң-сурән хәнты летутәң пәсан версүв – мұвәң-йиңкәң Найдүва поякшәсүв, ләдн Ас пүңәл ар сәңхмевән әрн ат мәлыюв, хұв депсуп ар юхевән вәлупсәв ат лавәлдды.

Акушка Ольга перна эвем Мария Вагатова хәншум стихотворения хұват Дыбин Герасимән ара верум «Венгрәт ар сүв» - сүвәң арие увәс мирева вән лүт хәюм Ева Шмидт олаңән арийс.

Щәлдта нәмәдмасүв

йис хәнты юнтәт-пищәт: кәссүв нып адтуман – щиты айпурайнщацилүв пида тұтјюх алдјасүв; щәкты, муй па вүе-панәме юнт уша версүв – васы мевл хопән вәдты дувие кәт хуятн талты па шұкатты мосл; акань йис хәнты нем уша верман кәссүв – аканев немл Окоп вәс.

Щи мәр мәдәң хұлән хошум йиңкев етшәс. Девмев-яньщмев юпийн шомәх верты омәссүв – Ю.П. Гындышева айлат эвиет вәнлтәс, муй щирн тәса щи хәнты летутые верты мосл.

Щи юпийн хұв мәр путремуман, ариман омәссүв. Мет сәмәңа мир лапәтты, мир енмәлты Асыев олаңән па Ярашум ас пухем верум тынәң Сәңхум олаң кәртиев олаңән арисүв.

Айдүв-вәндүв пида

мурта амтәтлјасүв, нұшайлүв юремәсүв.

Актәщилум әхлама вән пәмәщипа луплүм – әнт ювремуман худыева нәтсәт: Иван Терентьевич Молданов йис верәт яма вәйтты хә кәт нып ләщатәс, ратхәр, шомәх эхәтты ныр верәс, мулты арәт, әмәщ путәр ястәс.

Сергей Анатольевич па Роман Молдановнән шомәх верты хұд мәснән, Роза Ефимовна пухиет пүт кавәртты хұл түвемәсәт.

Тәм вәйттантупсәв хұв мәр нәмты питләв.

Нина ШАБАРШИНА,
Ваньщавт кәрт

Хәнты мир ай тохтур ими Федосья Валеј 75 ода йис

Вәйт дор тыдәщ 15-мит хәтлән хәнты мир ай тохтур ими Федосья Васильевна Валеј (Рябчикова) 75 ода йис.

Емвош хуща медучилище етшуптумал юпийн Федосья Васильевна иса ай тохтура рәпитәс.

Вүдән хоттелд әхн сема питмәдн лүв айтедн вұды таш лавәлдты лавәрт рәпәта вантәс па уша верәс, тәм лавәрт

рәпәта эвәлт вүдән әх муйсәр каши-мәшәтн мәшитсәт. Щирн әшкола етшуптумал юпийн имухты ай тохтура йиты нумәс верәс.

Непека́ңа ювмал юпийн Сүмәтвош район арсыр ай кәртәтн мир ямәлдтуман рәпитәс.

Рүтыщәты мәнтад едпийн Сүмәтвош район тухрах мәш ямәлдты хотн рәпитәс. Яма рәпитмәд паты «Ветеран труда» немпи посн мәсы, щи тумпийн арсыр ишәкты непека́т тайл. Федосья Васильевна мир педы сәмәң имие. Тәм пура вәнты тәх пурайн Сүмәтвошәң мир лүв хущеда моиңа юх-тыйлдәт па иньщәс-

ләт, хутыса тәм муй тум мәш ямәлдты.

Ешак сорни Федосья Васильевна, сема питум хәтлән пида! Тәрум Ащи партум щирн, Тәрум Ащи адюм щирн тәм щирәннән елды тўң әш хұват шәша! Рәтлән әх күтн тумтака хұв йис нәпәт вәда!

Людмила ШУЛЬГИНА

Хәнты ясанг
(Хантыйское слово)
№16 (3411), 22.08.2014

Соучредители
Дума, Правительство
Ханты-Мансийского
автономного округа – Югры
Издатель
Департамент общественных
и внешних связей Ханты-
Мансийского автономного
округа – Югры

Редакция

Главный редактор –
Решетникова Р.Г.
Телефон (3467)33-36-82

Заместитель главного
редактора – **Вах Н.И.**
Телефон (3467)33-24-02

Ответственный секретарь –
Новыхова Н.В.
Телефон (3467)33-24-02

Адрес редакции и издателя:

628011, г. Ханты-Мансийск,
ул. Комсомольская, 31
тел./факс (3467)33-17-52
E-mail: luima@ugracom.ru
Газета размещена на сайте
www.khanty-yasang.ru

Отпечатано:

ОАО «Издательский дом
«Новости Югры» г. Ханты-
Мансийск, ул. Мира, 46.

Подписано в печать:

по графику 20.08.2014 г.
в 15.00.; фактически
20.08.2014 г. в 15.00.
Индексы **04393, 54393**
Тираж 2210 экз. Заказ **1404**.
Цена свободная

Газета зарегистрирована
Управлением Федеральной
службы по надзору в сфере
связи, информационных

технологий и массовых
коммуникаций по
Тюменской области,
ХМАО-Югре и ЯНАО.
Свидетельство о
регистрации ПИ №ТУ 72-
00796 от 23 января 2013г.
Мнение авторов
публикаций не
обязательно отражает
точку зрения
редакции.